शिकू आनंदे मराठी

(विद्यार्थी कृतिपुस्तिका)

इयत्ता : सातवी

'STARS' प्रकल्पांतर्गत

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे.

शिकू आनंदे मराठी : विद्यार्थी कृतिपुस्तिका : इयत्ता सातवी

- **प्रवर्तक** : शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, महाराष्ट्र शासन
- **प्रकाशक** : राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे.
- **प्रेरणा** : **मा. रणजितसिंह देओल (भा.प्र.से.)**
  प्रधान सचिव, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, महाराष्ट्र राज्य.
- **मार्गदर्शन** : **मा. सूरज मांढरे (भा.प्र.से.)**
  आयुक्त (शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
  मा. कैलास पगारे (भा.प्र.से.)
  राज्य प्रकल्प संचालक, महाराष्ट्र प्राथमिक शिक्षण परिषद, मुंबई.
- **संपादक** : **मा. कौस्तुभ दिवेगावकर (भा.प्र.से.)**
  संचालक, राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे.
- **सहसंपादक** : **मा. रमाकांत काठमोरे**
  सहसंचालक, राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे.
- **कार्यकारी संपादक** : **डॉ. कमलादेवी आवटे**
  उपसंचालक, भाषा विभाग, राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र,पुणे.
- **कार्यकारी सहसंपादक** : **डॉ. राजेश बनकर**
  विभाग प्रमुख, मराठी विभाग, राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे.
- **संपादन सहाय्य** : **मनिषा ताठे**
  अधिव्याख्याता, मराठी विभाग, राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे.
  डॉ. निता जाधव
  अधिव्याख्याता, मराठी विभाग, राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे.
  मनिषा राजपूत
  विषय सहायक, मराठी विभाग, राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे.
  चंदन कुलकर्णी
  विषय सहायक, मराठी विभाग, राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे.
- **प्रथम आवृत्ती** : जानेवारी २०२३
- **अर्थसाहाय्य** : ‘STARS’ प्रकल्पांतर्गत, महाराष्ट्र प्राथमिक शिक्षण परिषद, मुंबई.
- **मुद्रक** : रुना ग्राफिक्स, पुणे.

- © सर्व हक्क प्रकाशकाच्या स्वाधीन.

शिकू आनंदे मराठी

(विद्यार्थी कृतिपुस्तिका)

इयत्ता : सातवी

'STARS' प्रकल्पांतर्गत

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे.

अनुक्रमणिका

अ.क्र.	पाठ	पृष्ठ क्र.
१.	जय जय महाराष्ट्र माझा	१
२.	स्वप्नं विकणारा माणूस	३
३.	तोडणी	७
४.	श्रावणमास	११
५.	भांड्यांच्या दुनियेत	१४
६.	थोरांची ओळख डॉ. खानखोजे	१७
७.	माझी मराठी	२०
८.	गचकअंधारी	२३
९.	नात्याबाहेरचं नातं	२६
१०.	गोमू माहेरला जाते	२८
११.	बाली बेट	३०

अ.क्र.	पाठ	पृष्ठ क्र.
१२.	सलाम - नमस्ते!	३३
१३.	अनाम वीरा...	३६
१४.	कवितेची ओळख	३८
१५.	असे जगावे	४०
१६.	कोळीण	४२
१७.	थेंब आज हा पाण्याचा	४४
१८.	वदनी कवळ घेता...	४६
१९.	धोंडा	४८
२०.	विचारधन	५०
२१.	संतवाणी	५३

कृतिपुस्तिका समजून घेऊया...

(१) कृतिपुस्तिकेतील कृती या संबंधित इयत्तेच्या पाठ्यपुस्तकातील आशय तसेच इयत्तानिहाय अध्ययन निष्पत्तींवर आधारित आहेत. (२) कृतिपुस्तिकेमधील सर्व कृती विद्यार्थ्याने स्वत: करणे अपेक्षित आहे. (३) विद्यार्थ्याने कृती करताना आवश्यक तेथे पाठ्यपुस्तकाची व पूरक संदर्भ-साहित्याची मदत घ्यावी. (४) कृती करताना गरज असेल तेथे शिक्षक, कुटुंबातील सदस्य, सहकारी यांनी विद्यार्थ्याला मदत करावी. (५) 'प्रत्येक मूल शिकू शकते' हा विश्वास मनात बाळगून प्रत्येक विद्यार्थ्याला या कृतिपुस्तिकेतील विविध कृतींच्या मदतीने शिकण्याच्या प्रक्रियेत सहभागी करून घ्यावे. (६) कृतिपुस्तिकेतील कृती विद्यार्थ्यांच्या मूल्यमापनासाठी नसून, त्यांच्या भाषिक कौशल्य-विकसनासाठी व संबोधांच्या दृढीकरणासाठी आहेत. (७) विद्यार्थ्यांना कृती पूर्ण करण्यास पुरेसे स्वातंत्र्य व वेळ द्यावा. (८) कृती पूर्ण करीत असताना शक्य तेथे विद्यार्थ्यांच्या दैनंदिन अनुभवविश्वाशी सांगड घालण्यात यावी. (९) कृतिपुस्तिकेतील कृती या नमुना स्वरूपात आहेत. इयत्तेच्या अपेक्षित अध्ययन निष्पत्ती साध्य करण्यासाठी गरजेनुसार इतर विविध कृतींचे आयोजन शिक्षकांनी करावे. (१०) सदर विद्यार्थी कृतिपुस्तिकेसंदर्भात शिक्षक, पालक व शिक्षणप्रेमी व्यक्ती यांच्या सुधारणात्मक सूचनांचे स्वागत आहे. सदर सूचनांचा विचार करून कृतिपुस्तिकेच्या पुढील आवृत्तीमध्ये योग्य ते बदल केले जातील.

१. जय जय महाराष्ट्र माझा

कृती १ : 'जय जय महाराष्ट्र माझा' ही कविता वर्गात तालासुरात म्हण.

कृती २ : कवितेत आलेल्या नद्यांची नावे लिही.

....

....

कृती ३ : खालील शब्द कशाबद्दल आले आहेत ते लिही.

१) अस्मानाच्या सुलतानीला – ....

२) सह्याद्रीचा सिंह – ....

३) काळ्या छातीवरी – ....

कृती ४ : वर्गातील मित्र–मैत्रिणींच्या मदतीने देशभक्तीपर गीतांचा संग्रह करून त्याचे हस्तलिखित तयार कर.

कृती ५ : तुला अभिमानास्पद वाटणाऱ्या महाराष्ट्रातील विविध गोष्टींची यादी कर.

....

....

....

....

....

....

कृती ६ : खाली दिलेले महाराष्ट्र गौरव गीत मिळव आणि त्याचे वर्गात गायन कर.

'मंगल देशा, पवित्र देशा, महाराष्ट्र देशा
प्रणाम घ्यावा माझा हा श्री महाराष्ट्र देशा'

कृती ७ : खालील चित्राविषयी तुझ्या शब्दांत माहिती लिही.

....

....

....

....

....

....

कृती ८ : महाराष्ट्र गौरव गीत किंवा कविता यांचे संकलन कर व त्यातील एक गीत पुढे लिही.

....

....

....

....

....

....

२. स्वप्नं विकणारा माणूस

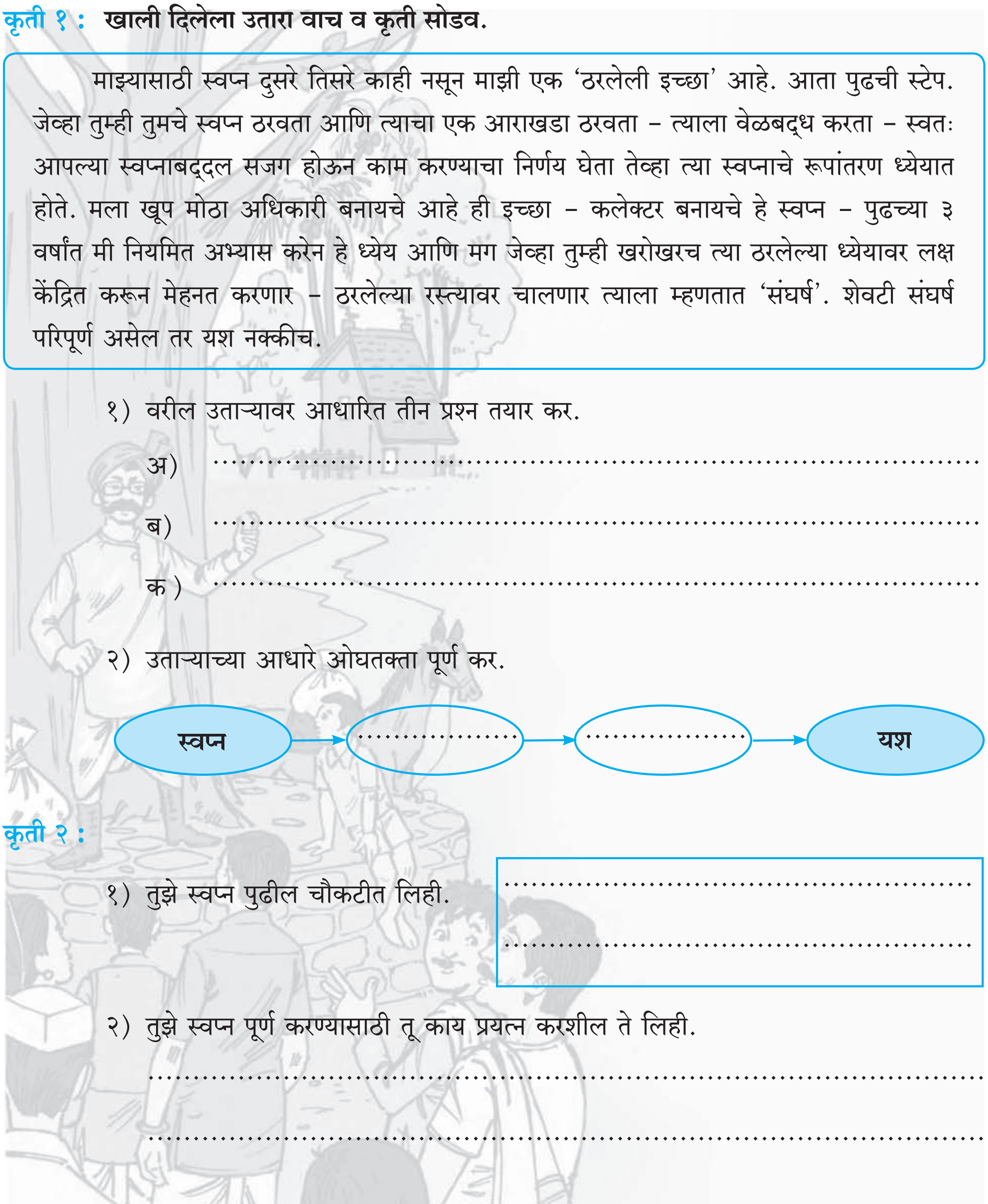

कृती १ : खाली दिलेला उतारा वाच व कृती सोडव.

माझ्यासाठी स्वप्न दुसरे तिसरे काही नसून माझी एक 'ठरलेली इच्छा' आहे. आता पुढची स्टेप. जेव्हा तुम्ही तुमचे स्वप्न ठरवता आणि त्याचा एक आराखडा ठरवता – त्याला वेळबद्ध करता – स्वतः आपल्या स्वप्नाबद्दल सजग होऊन काम करण्याचा निर्णय घेता तेव्हा त्या स्वप्नाचे रूपांतरण ध्येयात होते. मला खूप मोठा अधिकारी बनायचे आहे ही इच्छा – कलेक्टर बनायचे हे स्वप्न – पुढच्या ३ वर्षांत मी नियमित अभ्यास करेन हे ध्येय आणि मग जेव्हा तुम्ही खरोखरच त्या ठरलेल्या ध्येयावर लक्ष केंद्रित करून मेहनत करणार – ठरलेल्या रस्त्यावर चालणार त्याला म्हणतात 'संघर्ष'. शेवटी संघर्ष परिपूर्ण असेल तर यश नक्कीच.

१) वरील उताऱ्यावर आधारित तीन प्रश्न तयार कर.

अ) ....

ब) ....

क) ....

२) उताऱ्याच्या आधारे ओघतक्ता पूर्ण कर.

स्वप्न → .... → .... → यश

कृती २ :

१) तुझे स्वप्न पुढील चौकटीत लिही.

....

....

२) तुझे स्वप्न पूर्ण करण्यासाठी तू काय प्रयत्न करशील ते लिही.

....

....

कृती ३ : योग्य उत्तर लिही.

उदा. घोड्याच्या पायांचा आवाज : टबडक् टबडक्

१) पाण्याच्या थेंबाचा आवाज : ....

२) पानांचा आवाज : ....

३) रेल्वेचा आवाज : ....

कृती ४ : स्वप्नं विकणारा माणूस गावात आल्यापासून गाठोडे सोडीपर्यंतच्या घटनाक्रमाला चौकटीत योग्य क्रमांक दे.

१) लोखंडी कडीला घोडा बांधायचा. ☐

२) झाडाच्या पारावर ऐटीत बसायचा. ☐

३) गावच्या पिंपळाच्या पारावर थांबायचा. ☐

४) चामडी पिशवीतील पाणी गटागटा प्यायचा. ☐

५) मखमली कापडाचे गाठोडं जवळ घ्यायचा. ☐

६) माणसांचा गराडा पडायचा. ☐

कृती ५ : लिहिते व्हा.

१) चित्राचे निरीक्षण कर व चित्रातील व्यक्ती एकमेकांशी काय बोलत असतील ते संवादरूपाने लिही. (व्यक्तींना नावे दे.)

....

....

....

....

....

....

....

२) तक्ता पूर्ण कर.

तुझ्या परिसरात येणाऱ्या फेरीवाल्यांची यादी कर	त्या फेरीवाल्यांपैकी तुला कोण जास्त आवडते.	आवडण्याची कारणे लिही.
....	....	....
....	....	....
....	....	....
....	....	....
....	....	....

कृती ६ : खालील शब्दांचे दोन अर्थ लिही.

उदा. मान : **सन्मान** **शरीराचा एक अवयव**

१) चरण : ....

२) तीर : ....

३) नाव : ....

४) पाठ : ....

५) गार : ....

६) हवा : ....

कृती ७ : खालील वाक्यात अधोरेखित केलेल्या वाक्प्रचारांच्या ठिकाणी त्या वाक्प्रचाराचा कंसातील अचूक अर्थ लिहून वाक्य पुन्हा लिही.

(कंठ दाटून येणे, विचार प्रक्रिया थांबणे, उत्साह निर्माण होणे, आनंद होणे)

जसे – ऐकताना लोक तल्लीन होऊन जायचे.

उत्तर : ऐकताना लोक मग्न होऊन जायचे.

१) ऐकताना लोकांची मती कुंठित व्हायची.

....

२) तो निघून गेल्यावर मग लोक म्हणतात, ‘‘हा बडबड्या आला की आपल्यात तरतरी पेरून जातो.’’

....

३) आईची महती सांगताना वक्ता गहिवरून गेला.

....

कृती ८ : खाली दिलेल्या शब्दांचा वापर करून वाक्य तयार कर.

१) तरंगत २) आकर्षण ३) गटागटा ४) घासाघीस

१) ....

२) ....

३) ....

४) ....

कृती ९ : खाली दिलेली सारणी पूर्ण कर.

शब्द	सरळरूप	सामान्यरूप	प्रत्यय
उदा. मैदानात	मैदान	मैदाना	त
झाडाशी	....	....	....
गावाला	....	....	....
घंटेचा	....	....	....
शाळेची	....	....	....

३. तोडणी

कृती १ : यादी कर.

१) पाठातील पात्रांची नावे : ....

२) पाठातील शेतीशी संबंधित शब्द : ....

३) पाठात आलेले खाण्याचे पदार्थ : ....

कृती २ : वसंत व मीराला शाळेत जाऊ न देण्याच्या शंकरच्या निर्णयाबद्दल तुझे मत लिही.

....

....

....

....

कृती ३ : खाली दिलेल्या वर्तमानपत्रातील बातमीचे समजपूर्वक वाचन कर व कृती सोडव.

आपला खान्देश : वृत्तसेवा

ऊस तोडणी मजुरांच्या मुलांचा वाजतगाजत प्रवेशोत्सव

शिरपूर : १५ जून. ऊस तोडणी मजुरांच्या नियमित स्थलांतरामुळे भारतात असंख्य मुले शाळेच्या बाहेर असतात. अशा मुलांना शाळेच्या मुख्य प्रवाहात आणण्यासाठी महाराष्ट्र शासनाने बालरक्षक चळवळ सुरू केली. शिरपूर शहरातील बालरक्षक शिक्षकांनी 'आशा प्रकल्प' अंतर्गत १७१ स्थलांतरित मुलांचा शाळा प्रवेशोत्सव सोमवारी ज्ञानज्योती विद्यालयात प्रमुख पाहुण्यांच्या उपस्थितीत साजरा केला. यावेळी शाळाबाह्य मुलांची बैलगाडीतून मिरवणूक काढण्यात आली. विद्यालयाच्या मुख्याध्यापकांनी व शिक्षकांनी मिळून लोकसहभागातून अशा विद्यार्थ्यांना गणवेश व शैक्षणिक साहित्य दिले. यावेळी विद्यालयाच्या मुख्याध्यापकांनी शहरातील व आदिवासी भागातील ऊसतोड मजुरांची शाळाबाह्य मुले प्रवाहात आणली जातील, एकही विद्यार्थी शिक्षणापासून वंचित राहणार नाही याची काळजी घेतली जाईल, असे जाहीर केले. वरील कार्यक्रमासाठी बालरक्षक शिक्षकांनी परिश्रम घेतले.

१) बातमीचे शीर्षक – ....

२) बातमी कोणाशी संबंधित आहे? ....

३) मुले शाळाबाह्य होण्याची कारणे

....

४) तुझ्या मते मुले शाळेत सतत गैरहजर राहण्याची कारणे कोणती असतील, ते लिही.

....

....

....

कृती ४ : तुझ्या परिसरातील शंकरसारख्या व्यक्तींना शिक्षणाचे महत्त्व कसे पटवून देशील, ते लिही.

....

....

....

....

कृती ५ : पाठातील पुढील शब्द शालेय माध्यम भाषेत (प्रमाणभाषेत) लिही.

बाप्या	तुपलं	कोप्या	वाढे	मपली	पैकं
↓	↓	↓	↓	↓	↓
....	....	....	....	....	....

कृती ६ : अ) तक्ता पूर्ण कर.

वाक्प्रचार	अर्थ
तांबडं फुटलं	....
....	पुन्हा सुरळीत होणे.
....	अज्ञानाकडून ज्ञानाकडे.
चूल शिलगावली	....

ब) खालील शब्दकोड्यातून वाक्प्रचार शोध व लिही.

ब	ह	ण	आ	बा	ळ	हो	णे	ह
ग	पा	ज	नं	त	क	क्ष	ज	ब
रा	स	रा	दा	व	ल्ली	स	ब	कू
डा	को	तू	वा	ह	जा	न	तू	न
प	हा	द	पा	र	च	हा	हो	जा
ड	ला	ऊ	रा	क	न	ला	ऊ	णे
णे	ला	ग	वा	टे	ला	उ	ग	स
हा	त	भा	र	ला	व	णे	र	ज
ए	रे	यु	न	म	ती	कुं	ठ	णे
कु	ला	ल	उ	व	ब	स	ब	ट
चा	ला	त	र	त	री	ये	णे	स
ब	म	झा	णे	न	जा	इ	अ	ब

जसे – आबाळ होणे

१) ....

२) ....

३) ....

४) ....

५) ....

६) ....

७) ....

८) ....

कृती ७ : खालील मुद्द्यांच्या आधारे कथा तयार कर व वर्गात वाचून दाखव.

गरीब विद्यार्थी → शिकण्याची खूप इच्छा → उदरनिर्वाहासाठी पेपर वाटप → एक मदतीचा हात → उच्चशिक्षित

....

....

....

....

....

....

....

....

कृती ८ : विरुद्धार्थी शब्द लिही.

जसे : लवकर × उशिरा

१) दूर × .... २) सुखात × ....

३) मागे × .... ४) आत × ....

कृती ९ : खाली दिलेल्या अनेकवचनी नामाचे एकवचनी नामात रूपांतर करून वाक्यात उपयोग कर.

अनेकवचन	एकवचन	वाक्यात उपयोग
गाड्या	गाडी	आम्ही आज गाडी घेतली.
तवे	....	....
बैलं	....	....
भाकऱ्या	....	....
कळश्या	....	....

कृती १० : खालील ब्रीदवाक्यांचा अर्थ शिक्षकांच्या मदतीने लिही.

१) विद्या विनयेन शोभते।

....

....

....

२) शिका, संघटित व्हा, संघर्ष करा.

....

....

....

४. श्रावणमास

कृती १ : ‘श्रावणमास’ कवितेची ध्वनिफीत ऐक व वर्गात गाऊन दाखव.

कृती २ : आंतरजालाच्या (इंटरनेटच्या) साहाय्याने खाली दिलेल्या मुद्द्यांची माहिती मिळव व लिही.

बालकवींचे पूर्ण नाव	....
बालकवींचे जन्मगाव	....
बालकवींच्या कवितेचा विषय	....
बालकवींच्या गाजलेल्या कोणत्याही दोन कविता	....

कृती ३ : आकृतीत क्रमाने रंग भर.

इंद्रधनुष्यातील रंग

जसे – तांबडा →

.... →

.... →

.... →

.... →

.... →

.... →

कृती ४ : खालील कृती पूर्ण कर.

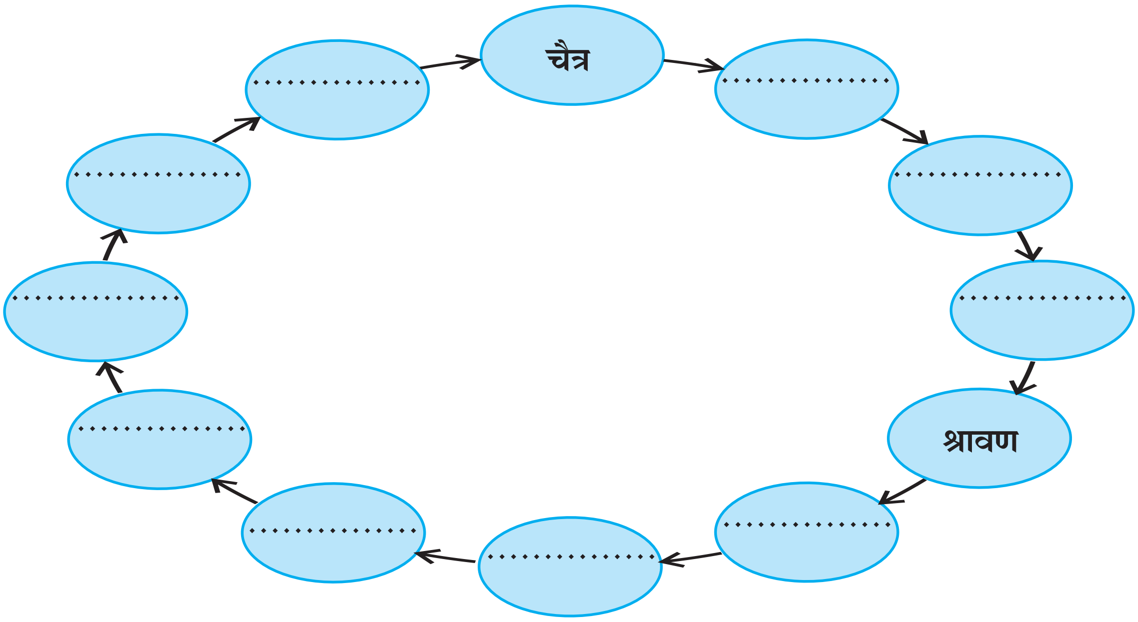

कृती ५ : श्रावण महिन्यात निसर्गात होणारे बदल तुझ्या शब्दांत लिही.

....

....

....

....

कृती ६ : तू भेट दिलेल्या एखाद्या निसर्गरम्य स्थळाचे वर्णन तुझ्या शब्दांत कर.

....

....

....

....

कृती ७ : कवितेतील आशयाच्या आधारे खालील यमकांच्या जोड्या लिही.

जसे :	कडे	पडे
तसे :	....	भासे
	उघडे	....
	पहा	....
	....	दरवळला

कृती ८ : बालकवींच्या कोणत्याही पाच कविता वाच व त्या कवितांमध्ये तुला कोणते साम्य दिसले ते उदाहरणांसह लिही.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

५. भांड्यांच्या दुनियेत

कृती १ : पाठात आलेल्या भांड्यांची यादी कर. त्यांपैकी तुझ्या घरात कोणकोणती भांडी आहेत ते लिही.

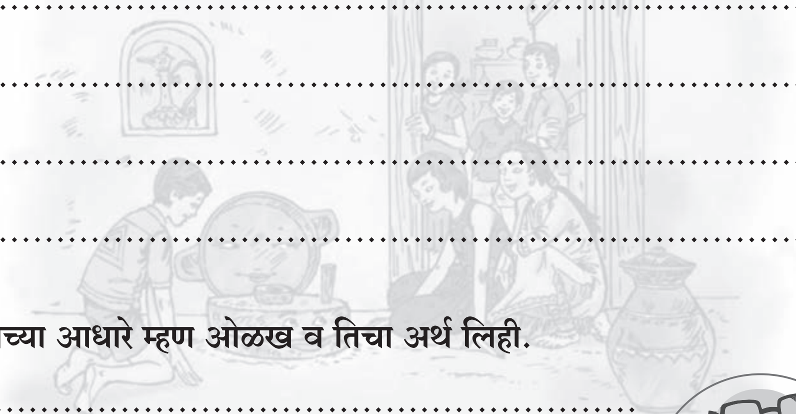

....

....

....

....

कृती २ : खाली दिलेल्या चित्राच्या आधारे म्हण ओळख व तिचा अर्थ लिही.

१) ....

अर्थ ....

....

२) ....

अर्थ ....

....

कृती ३ : पाठात आलेल्या धातूंची नावे लिही व त्या धातूंचे उपयोग लिही.

अ. क्र.	धातू	धातूंचा जीवनोपयोगी/औषधी उपयोग
१)	....	....
२)	....	....
३)	....	....
४)	....	....

कृती ४ : **तुमच्या परिसरातील मातीच्या वस्तू बनविणाऱ्या व त्या विकणाऱ्या व्यक्तीची मुलाखत घेण्यासाठी प्रश्नावली तयार कर.**

प्रश्न १ : ....

प्रश्न २ : ....

प्रश्न ३ : ....

प्रश्न ४ : ....

प्रश्न ५ : ....

कृती ५ : **चर्चा करू या.**

धातूंच्या शोधामुळे मानवाचे जीवन कसे बदलून गेले याची वर्गात मित्र–मैत्रिणींसोबत चर्चा कर.

कृती ६ : **खालील तक्ता पूर्ण कर.**

पूर्वीच्या वस्तू	क्रिया	सध्या त्याऐवजी हेही वापरतात
जातं	दळणे	....
....	वाटणे	मिक्सर
....	भाकरी थापणे	परात
चूल	अन्न शिजविणे	....

कृती ७ : **खालील वस्तू कशापासून बनवतात?**

१) बुधले : ....

२) काठवट : ....

३) रांजण : ....

४) जाते : ....

५) पत्रावळी : ....

६) तुंबे : ....

कृती ८ : खालील क्रियाविशेषणांचा वापर करून वाक्ये तयार कर.

१) इथे : ....

२) आज : ....

३) खूप : ....

४) पूर्वी : ....

कृती ९ : खालील उतारा वाच व त्यावर आधारित पाच प्रश्न तयार कर.

माझ्या खाजगी उपोषणाची हकीकत चाळीत जाहीर झाली आणि येताजाता ही माझी 'नाही ती भानगड' आहे, उगीच 'हात दाखवून अवलक्षण' आहे, 'पेललं नाही तेव्हा खाजगी झालं!' अशी वाक्ये माझ्या कानांवर येऊ लागली, पण मी कोणत्याही टीकेला भीक घालणार नव्हतो. 'एकशे एक्क्याऐंशी पौंड.' रात्रंदिवस ते कार्ड माझ्या डोळ्यांपुढे नाचत होते. वजन कमी झाले पाहिजे, या विचाराने माझी झोप उडाली. झोप कमी झाली तर वजन उतरते या विचाराने मला त्याचेही काही वाटत नव्हते. मी पूर्वीसारखा गाढ झोपत नाही यावर धर्मपत्नीचा मात्र अजिबात विश्वास नव्हता. 'घोरत तर असता रात्रभर!' अशासारखी दुरुत्तरे ती मला करत असे.

'दोन महिन्यांत पन्नास पौंड वजन कमी करून दाखवीन तर खरा!' अशी भीष्मप्रतिज्ञा करून मी आहारशास्त्रावरच्या पुस्तकात डोके घालू लागलो. प्रोटीनयुक्त पदार्थ, चरबीयुक्त द्रव्ये वगैरे शब्दांबद्‌दल माझी आस्था वाढू लागली. साऱ्या ताटांतले पदार्थ मला न दिसता नुसत्या 'कॅलरीज' मला दिसू लागल्या आणि आनंदाची गोष्ट अशी, की वजन उतरवण्याच्या शास्त्रात पारंगत झालेले तज्ज्ञ मला रोज डझनवारीने भेटू लागले. इतकेच काय, परंतु ज्या आमच्या चाळीतल्या लोकांनी माझ्या उपासाची अवहेलना केली होती, त्यांनीच मला 'डाएटचा' सल्ला दिला.

१) ....

२) ....

३) ....

४) ....

५) ....

◈◈◈

६. थोरांची ओळख – डॉ. खानखोजे

कृती १ : खालील घटनांच्या आधारे घटनाचक्र पूर्ण कर.

अ) टमाल पेस मिलिटरी ॲकॅडमी डिप्लोमा

ब) मेक्सिकोने संशोधनासाठी डॉ. खानखोजेंचा गौरव केला

क) १९०६ मायदेश सोडला.

ड) कृषी विद्यालयात प्राध्यापकपदी नेमणूक

इ) मास्टर ऑफ सायन्स ही पदवी मिळाली

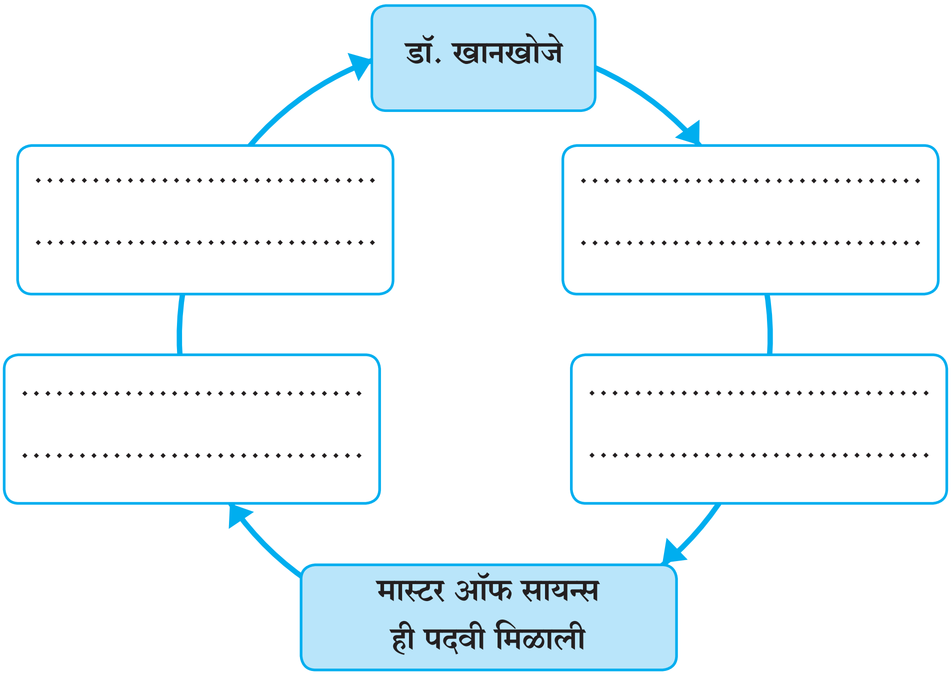

कृती २ : कंसातील योग्य वाक्प्रचारांचा पुढील वाक्यात उपयोग कर.

(खलबतं करणे, भ्रमंती करणे, प्रयत्नांची पराकाष्ठा करणे, लौकिक वाढणे)

१) भारतातून इंग्रजांना घालवण्यासाठी स्वातंत्र्य सैनिकांमध्ये खूप चर्चा व्हायची.

....

२) सावित्रीबाई फुले व जोतिबा फुले यांनी स्त्रियांना शिकवण्यासाठी खूप प्रयत्न केले.

....

....

३) सशस्त्र लढा संघटित करण्यासाठी डॉ. खानखोजे देशोदेशी फिरले.

....

४) विज्ञानातील प्रगतीमुळे आपल्या देशाचा गौरव वाढला.

....

कृती ३ : **वर्तमानपत्रातील कृषी क्षेत्राशी संबंधित बातमीचे एक कात्रण खाली चिकटव व त्या विषयावर वर्गात स्वत:चे मत सांग.**

कृती ४ : **विविध पिकांच्या वाणांची माहिती आपल्या परिसरातील शेतकऱ्यांशी संवाद साधून किंवा आंतरजालाच्या मदतीने मिळव.**

अ.क्र.	पिकाचे नाव	वाण
१)	....	....
२)	....	....
३)	....	....
४)	....	....
५)	....	....

कृती ५ : **तुझ्या परिसरात आढळणाऱ्या औषधी वनस्पतींची यादी कर व त्यांचे उपयोग लिही.**

अ.क्र.	औषधी वनस्पती	उपयोग
१)	....	....
२)	....	....
३)	....	....
४)	....	....
५)	....	....

कृती ६ : **शब्दसंग्रह वाढवूया.**

खालील शब्दांचे मातृभाषेतील पर्यायी शब्द शोध व लिही.

१) अकॅडमी : .... २) जेनेटिक्स : ....

३) डिप्लोमा : .... ४) स्टेट : ....

५) सायन्स : .... ६) मास्टर : ....

कृती ७ : **शिक्षक व मित्र यांच्याशी चर्चा करून खालील शब्दांचा अर्थ समजून घे.**

डावपेच, खलबतं, असंतोष, सक्रिय सहभाग, पर्वणी,
शरीरचापल्य, उन्नती, कृषक, भ्रमंती, संकरण, पैदास इ.

कृती ८ : **खालील शब्दसमूहाबद्दल एक शब्द लिही.**

१) जादूचे प्रयोग करून दाखवणारा ....

२) स्वतःचा देश ....

३) श्रम करणारे ....

४) उपयोग नसणारे ....

५) क्रांती करणारा ....

६) शेतीविषयी सखोल ज्ञान असणारा ....

◈◈◈

७. माझी मराठी

कृती १ : खालील शब्दांना समानार्थी शब्द लिही व त्यापासून वाक्य तयार कर.

१) तप्त : ....

....

२) थोरवी : ....

....

३) आई : ....

....

कृती २ : महाराष्ट्रातील विविध बोलीभाषांची यादी कर.

१) .... २) ....

३) .... ४) ....

५) .... ६) ....

कृती ३ : मराठी भाषेची थोरवी वर्णन करणारी संत ज्ञानेश्वरांची ओवी शोध आणि लिही.

....

....

....

....

....

....

....

कृती ४ : मराठी भाषेतील कोणतेही दहा प्रसिद्ध साहित्यिक व त्यांच्या साहित्यकृतींची माहिती मिळव व लिही.

अ. क्र.	साहित्यिक	साहित्यकृती
१)	....	....
२)	....	....
३)	....	....
४)	....	....
५)	....	....
६)	....	....
७)	....	....
८)	....	....
९)	....	....
१०)	....	....

कृती ५ : खालील शब्दांचे दोन वेगवेगळे अर्थ लिही व त्या दोन्ही शब्दांचा वाक्यात उपयोग कर.

१) कर : १) .... २) ....

....

....

२) ऋण : १) .... २) ....

....

....

कृती ६ : मराठी भाषेचा गौरव करणाऱ्या घोषणा व सुभाषिते लिही.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

८. गचकअंधारी

कृती १ : आकृतिबंध पूर्ण कर.

जंगली प्राणी मनुष्यवस्तीत आसरा शोधण्याची काय कारणे असतील असे तुला वाटते ते लिही.

....

....

....

कृती २ : तर काय झाले असते ते सांग व लिही.

१) सदाला लोंबणारी पारंबी सापडली नसती तर :

....

....

२) सदाच्या गावपरिसरात जोराचा पाऊस झाला नसता तर :

....

....

कृती ३ : खालील विशेष्य व विशेषणे यांच्या जोड्या तयार कर व लिही.

मडकी	खिंडार	अंधार	पहाट	पाऊस
भली	वादळी	पडके	गडद	भाजलेली

१) ....

२) ....

३) ....

४) ....

५) ....

कृती ४ : पाठातील पुढील शब्दांना शालेय माध्यम भाषेत (प्रमाणभाषेत) शब्द लिही.

भेव	आटेल	टांग	भदाळं	इस्वरा
....	....	....	....	....

कृती ५ : खालील परिच्छेदात आलेली शब्दयोगी अव्यये ओळख व ती कोणत्या नामाला जोडून आलेली आहेत ते लिही.

सदा बाजारात जाण्यासाठी घराबाहेर पडला. घरासमोर गाढव बांधलेले होते. गाढवावर त्याने मडकी लादली व तो बाजारात जाण्यासाठी निघाला, मुलगा गजानन सोबत येण्याचा हट्ट करू लागला. परंतु सदाने त्याला भीती दाखवून परावृत्त केले.

अ. क्र.	शब्दयोगी अव्यय	नामे
१)	....	....
२)	....	....
३)	....	....

कृती ६ : कंसात दिलेल्या वाक्प्रचारांचा उपयोग खाली दिलेल्या उताऱ्यात योग्य ठिकाणी कर व उतारा पुन्हा लिही.

(जीवात जीव येणे, दरदरून घाम फुटणे, पळ काढणे.)

सोनिया वडिलांचा जेवणाचा डबा घेऊन शेतात निघाली. पुढे रस्त्यात तिला भलामोठा साप आडवा आला. त्याला पाहून ती खूप घाबरली व हताश झाली. साप पाहून घाबरून गेलेल्या सोनियाने पळून जाण्याची तयारी केली; परंतु सापाने स्वतःच मार्ग बदलल्यामुळे सोनियाला हायसे वाटले.

....

....

....

....

....

....

....

....

कृती ७ : तुझ्या वर्गात/शाळेत किंवा आजूबाजूला घडलेला एखादा विनोदी प्रसंग लिही व वर्गात सांग.

....

....

....

....

....

....

....

९. नात्याबाहेरचं नातं

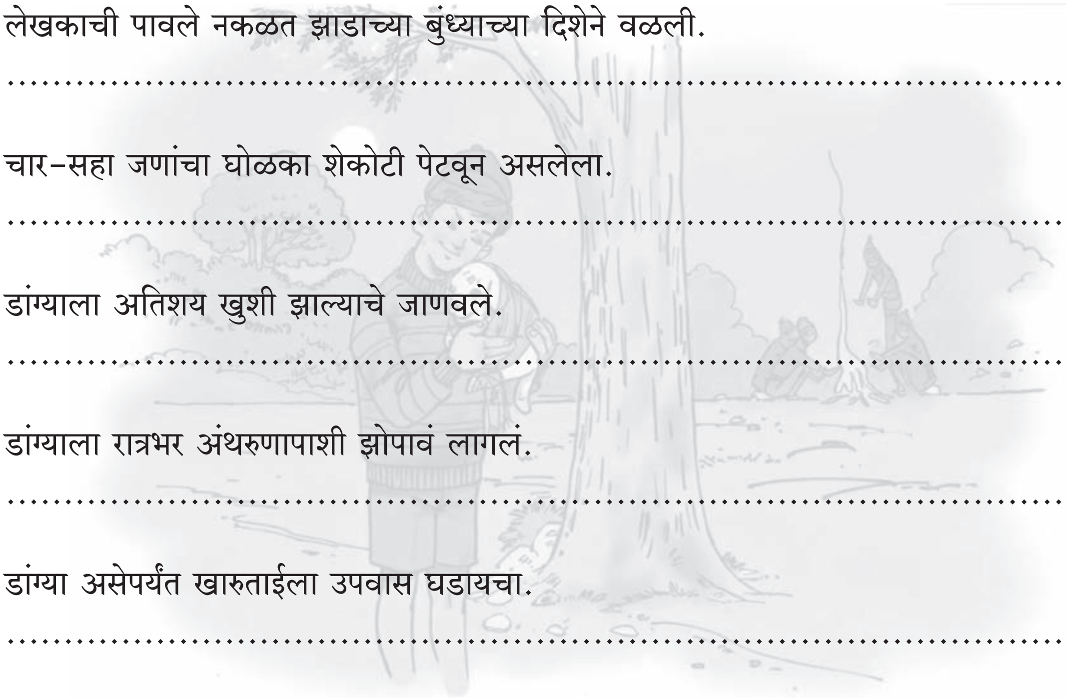

कृती १ : असे का घडले, ते लिही.

१) लेखकाची पावले नकळत झाडाच्या बुंध्याच्या दिशेने वळली.

....

२) चार-सहा जणांचा घोळका शेकोटी पेटवून असलेला.

....

३) डांग्याला अतिशय खुशी झाल्याचे जाणवले.

....

४) डांग्याला रात्रभर अंथरुणापाशी झोपावं लागलं.

....

५) डांग्या असेपर्यंत खारुताईला उपवास घडायचा.

....

कृती २ : खालील घटना क्रमाने लिही.

१) त्याच्या डोळ्यांत लखख प्रकाश जाणवला.

२) मला येताना पाहून त्याला एकदम हायसं वाटलं.

३) ऊब मिळाल्यानंतर त्याचा चेहरा अधिकच खुलला.

४) पाय उचलून त्यानं माझं स्वागत करण्याचा अयशस्वी प्रयत्न केला.

५) मी माझ्या गळ्यातला मफलर त्याच्या अंगावर टाकला.

१) ....

२) ....

३) त्याच्या डोळ्यांत लखख प्रकाश जाणवला.

४) ....

५) ....

कृती ३ : खालील शब्दांचे दिलेल्या तक्त्यात वर्गीकरण कर.

आई, गाव, मुलगा, पुस्तक, वही, पेन, वाघ, कंपासपेटी, कागद, दप्तर, घड्याळ, फळा, झाड, मोबाइल, कन्या.

स्त्रीलिंगी शब्द	पुल्लिंगी शब्द	नपुसकलिंगी शब्द
....	....	....
....	....	दप्तर
कन्या	....	....
....	....	....
....	फळा	....

कृती ४ : खाली दिलेल्या परिच्छेदात रिकाम्या जागी योग्य क्रियाविशेषण वापरून परिच्छेद पूर्ण कर.

रमेश हा हुशार मुलगा आहे. तो .... शाळेत जातो. मी .... त्याच्याकडे अभ्यासाला जात असतो. .... जाणार आहे. कारण .... मी शाळेत गेलो नव्हतो. मला त्याच्याशिवाय .... करमत नाही. मी त्याला .... सांगतो, की तू .... माझ्याकडे येत जा. कारण मला तुझी खूप आठवण येते.

कृती ५ : खाली दिलेल्या शब्दांचा वापर करून वाक्ये तयार कर व लिही.

१) नखशिखान्त : ....

२) आपादमस्तक : ....

३) घाबरगुंडी : ....

४) अगडबंब : ....

◈◈◈

१०. गोमू माहेरला जाते

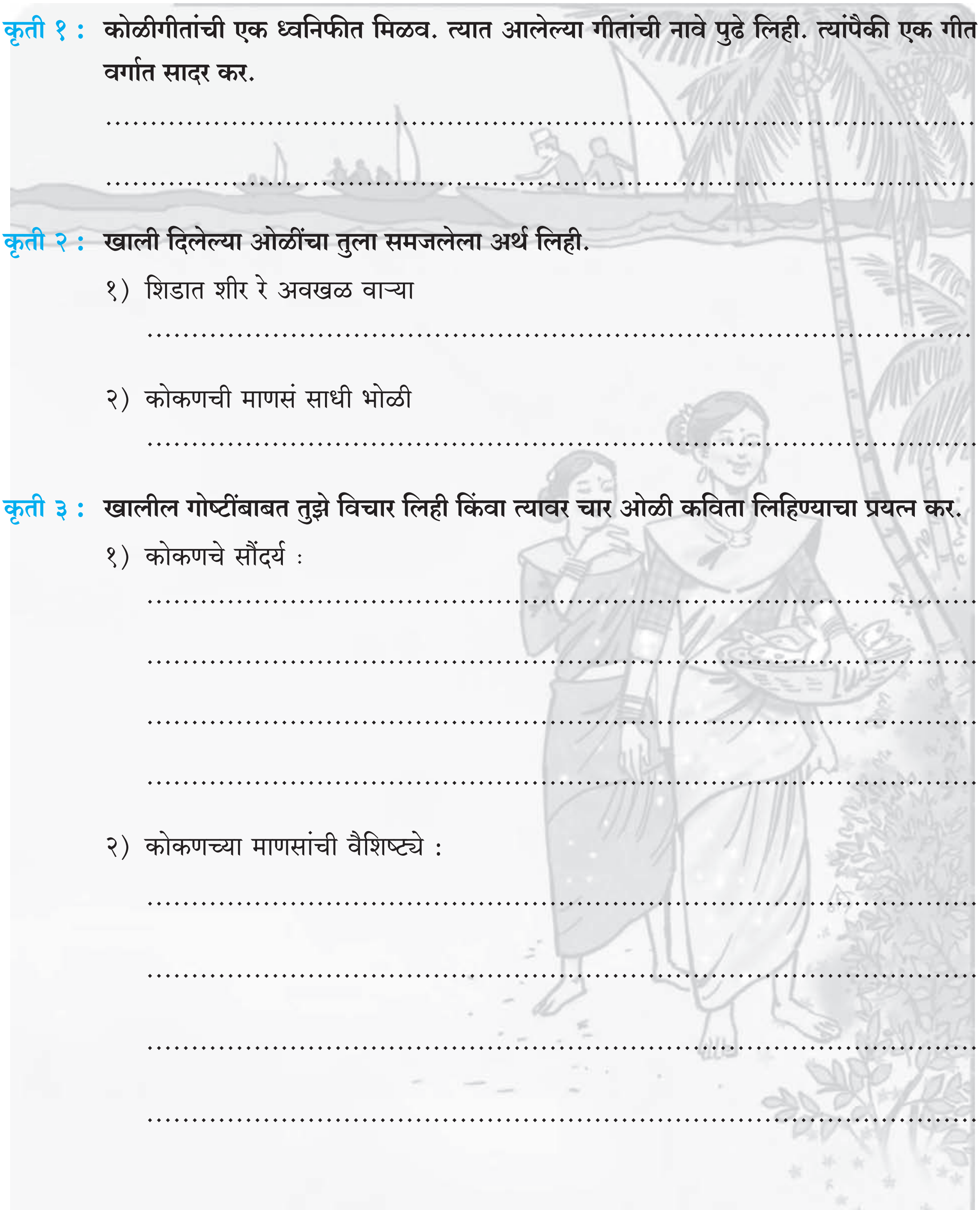

कृती १ : कोळीगीतांची एक ध्वनिफीत मिळव. त्यात आलेल्या गीतांची नावे पुढे लिही. त्यांपैकी एक गीत वर्गात सादर कर.

....

....

कृती २ : खाली दिलेल्या ओळींचा तुला समजलेला अर्थ लिही.

१) शिडात शीर रे अवखळ वाऱ्या

....

२) कोकणची माणसं साधी भोळी

....

कृती ३ : खालील गोष्टींबाबत तुझे विचार लिही किंवा त्यावर चार ओळी कविता लिहिण्याचा प्रयत्न कर.

१) कोकणचे सौंदर्य :

....

....

....

....

२) कोकणच्या माणसांची वैशिष्ट्ये :

....

....

....

....

कृती ४ : खालील यमक जुळणाऱ्या शब्दांची साखळी पूर्ण कर.

शब्द	कवितेत आलेला शब्द	कवितेबाहेरील शब्द
जसे – नाखवा	दाखवा	रोखवा
१) खाडी	....	....
२) भोळी	....	....
३) ताटवा	....	....
४) साऱ्या	....	....

कृती ५ : खालील संवाद वाच व रिकाम्या जागी योग्य उभयान्वयी अव्यय वापरून संवाद पूर्ण कर.

अर्जुन : अंकुर, अजून तू शाळेत का गेला नाहीस? .... तुझ्या शाळेची वेळ झाली आहे.

अंकुर : होय मित्रा, हे काय निघालोच मी. आमच्या शाळेत आज दुपारनंतर वार्षिक उत्सव असणार आहे. .... मला उशीर होईल.

अर्जुन : तुमच्या शाळेत आज वार्षिक उत्सव आहे, ... तिथे तर खूप मजा असेल. वार्षिक उत्सव कोण आयोजित करीत आहे?

अंकुर : वार्षिक उत्सवाच्या व्यवस्थापनासाठी काही विद्यार्थी .... शिक्षक तेथे उपस्थित राहणार आहेत.

अर्जुन : चल मित्रा आपण दोघे जाऊ. मला तुझी शाळा पाहायची आहे.

अंकुर : ही आमची शाळा आहे. येथे शिक्षक .... काही विद्यार्थी यांच्यासह इतर कर्मचारी वार्षिक उत्सवाच्या तयारीत गुंतले आहेत.

कृती ६ : ग. दि. माडगुळकर यांची एक कविता आंतरजालाच्या (इंटरनेट) माध्यमातून मिळव व तिचे गटात वाचन कर आणि वर्गकामाच्या वहीत ती चिकटव.

११. बाली बेट

कृती १ : आंतरजालाच्या साहाय्याने मुंबई हे शहर कोणत्या सात बेटांवर वसलेले आहे त्यांची नावे शोध व लिही.

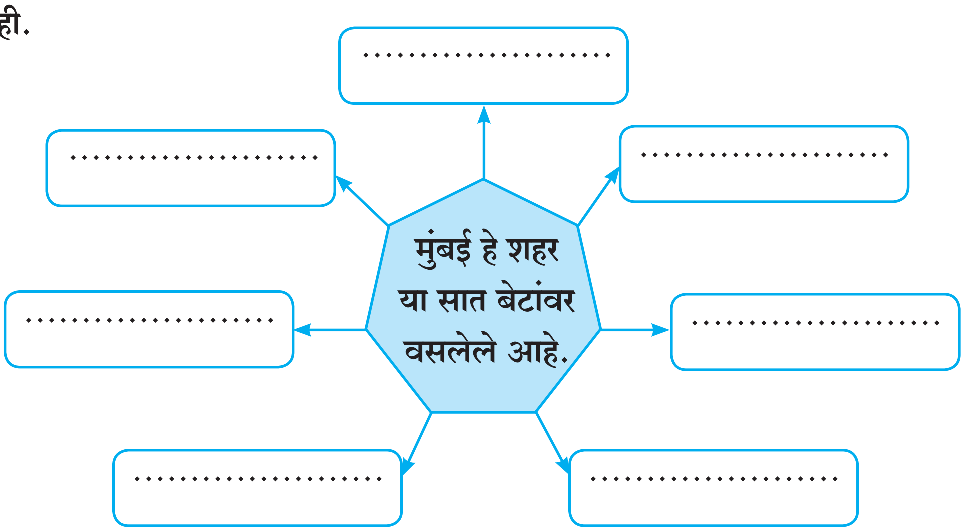

कृती २ : पाठातील इंग्रजी शब्द शोध व त्याला मराठी शब्द लिही.

जसे : फोटो – छायाचित्र

१) .... : ....   २) .... : ....

३) .... : ....   ४) .... : ....

कृती ३ : पाठात वापरलेली विविध विरामचिन्हे शोध व त्यांची नावे लिही.

अ. क्र.	विरामचिन्ह	विरामचिन्हाचे नाव
१)		....
२)		....
३)		....
४)		....
५)		....

कृती ४ : पाठात आलेली विशेषणे शोध व त्यांचा वापर करून वाक्य तयार कर आणि लिही.

१) ....

२) ....

३) ....

४) ....

५) ....

कृती ५ : पु. ल. देशपांडे यांच्या कोणत्याही चार विनोदी पुस्तकांची नावे शोध व लिही.

पु. ल. देशपांडे यांची चार विनोदी पुस्तके

....	....
....	....

कृती ६ : तू पाहिलेल्या किंवा पाठ्यपुस्तकात वर्णन केलेल्या समुद्रकिनाऱ्याचे वर्णन तुझ्या शब्दांत कर.

....

....

....

....

....

....

....

कृती ७ : खालील आकृती पूर्ण कर.

१२. सलाम – नमस्ते !

कृती १ : आकृती पूर्ण कर.

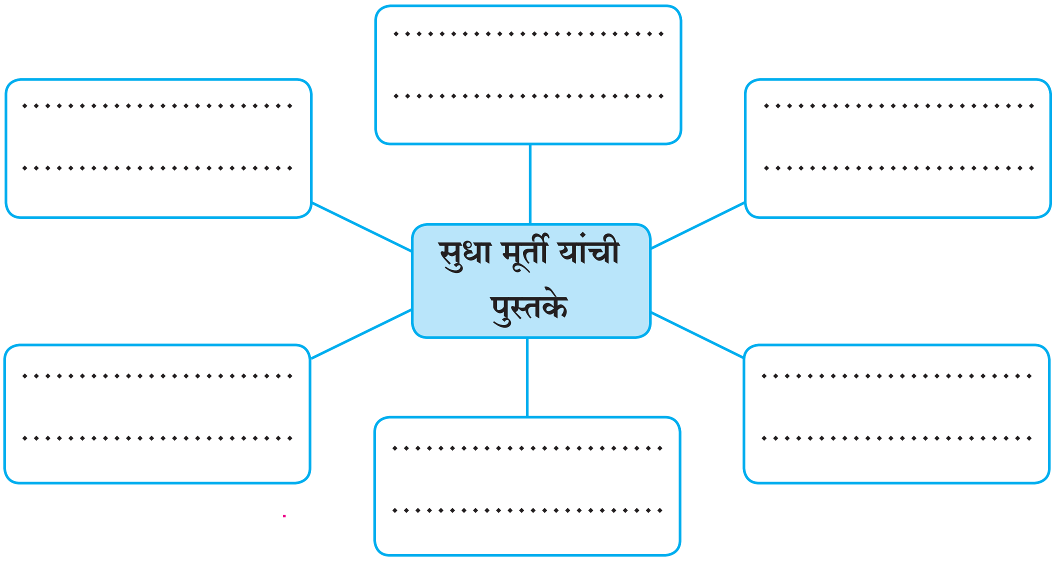

कृती २ : 'सलाम–नमस्ते' या कथेत आलेली पात्रे व त्यांचे स्वभावविशेष लिही.

....

....

....

....

कृती ३ : दिव्यांग मुलांसाठी शाळेत कोणत्या सुविधा असाव्यात असे तुला वाटते ?

....

....

....

....

कृती ४ : आकृती पूर्ण कर.

पाठातून दिसणारी लेखिकेची स्वभाव वैशिष्ट्ये

....
....

....
....

....
....

....
....

कृती ५ : खालील विरामचिन्हे वापरून प्रत्येकी एक वाक्य तयार कर.

१) ? ....

२) ! ....

३) , ...

४) ‘ ’ ....

कृती ६ : खालील तक्ता पूर्ण कर त्यातील अनेकवचनी शब्दांपासून वाक्य तयार कर.

एकवचन	महिना	....	चित्र	झाड
अनेकवचन	....	वेली	....	....

१) ....

२) ....

३) ....

४) ....

कृती ७ : गटात न बसणारा शब्द ओळख व लिही.

१) घर, शाळा, ऑफिस, मंदिर ....

२) मार्ग, वाट, कृषक, रस्ता ....

३) भीमा, कावेरी, अक्षय, गोदावरी ....

कृती ८ : खालील केवलप्रयोगी अव्ययांचा उपयोग करून वाक्य तयार कर.

१) छान! : ....

२) अरेरे! : ....

३) बाप रे! : ....

४) शाब्बास! : ....

कृती ९ : खालील शब्दयोगी अव्यय जोडून तयार झालेले शब्द शोध व लिही.

कडून	साठी
....	....
....	....
....	....

◈◈◈

१३. अनाम वीरा...

कृती १ : खालील कृती पूर्ण कर.

१) कविता कोणाविषयी लिहिलेली आहे? : ....

२) 'भाट' म्हणजे कोण? : ....

३) हौतात्म्य पत्करलेल्या सैनिकांच्या स्मरणासाठी काय उभारतात? : ....

४) भारतीय सैनिकाला दिल्या जाणाऱ्या सर्वश्रेष्ठ पुरस्काराचे नाव : ....

कृती २ : शिक्षकांच्या मदतीने खालील कृती पूर्ण कर.

'ज्ञानपीठ' पुरस्कार प्राप्त महाराष्ट्रीय लेखकांची नावे

- ....
- ....
- ....
- ....

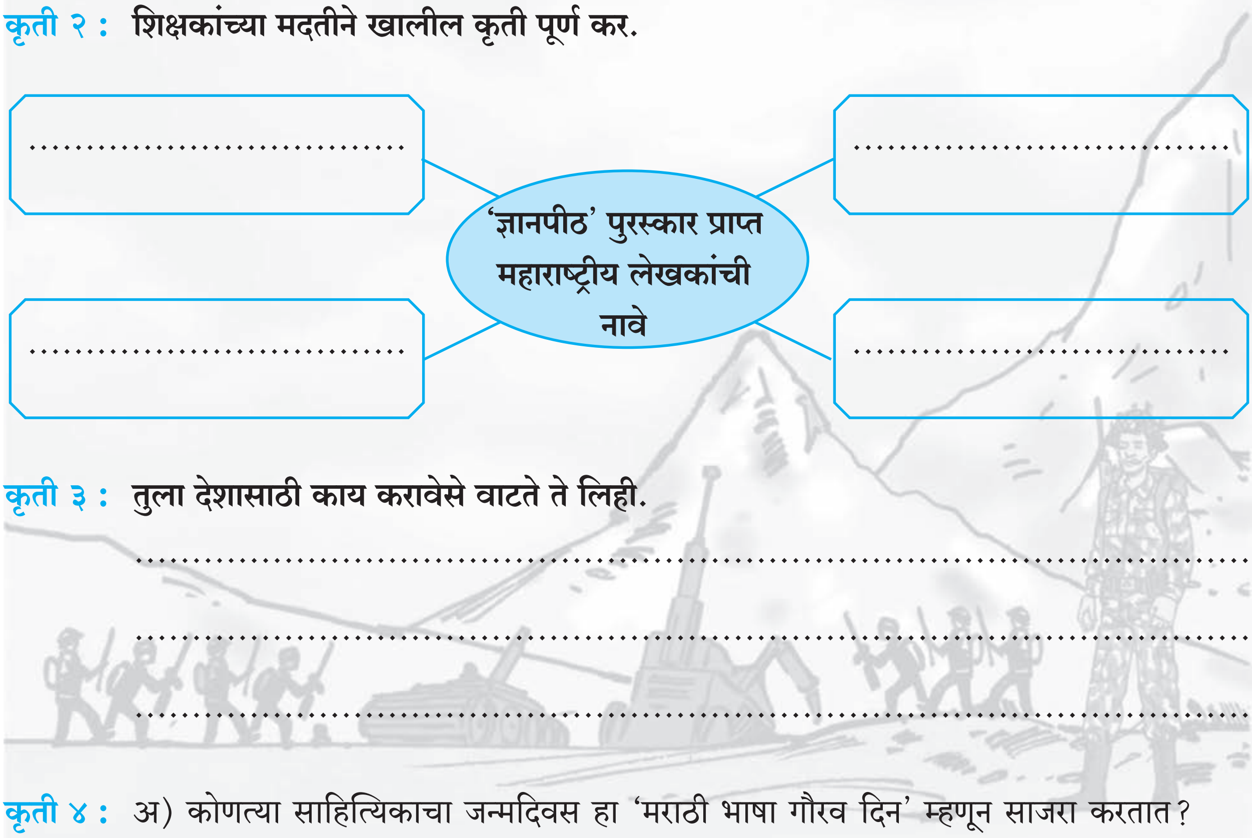

कृती ३ : तुला देशासाठी काय करावेसे वाटते ते लिही.

....

....

....

कृती ४ : अ) कोणत्या साहित्यिकाचा जन्मदिवस हा 'मराठी भाषा गौरव दिन' म्हणून साजरा करतात?

....

ब) 'मराठी भाषा गौरव दिन' केव्हा साजरा करतात?

....

कृती ५ : कवितेतील 'यमक' जुळणाऱ्या शब्दांच्या जोड्या शोधून लिही.

१) तारा : .... २) भाव : ....

३) रेषा : .... ४) बलिदान : ....

कृती ६ : खालील म्हणी मित्र–मैत्रिणींच्या/शिक्षकांच्या मदतीने पूर्ण कर.

१) काखेत कळसा नि ....

२) .... तर जमतील भूते.

३) अति तिथे ....

४) एक ना धड ....

५) आयत्या बिळात ....

कृती ७ : खालील तक्ता विभक्तिप्रत्यय व शब्दयोगी अव्यय वापरून पूर्ण कर.

मूळ शब्द	विभक्ति–प्रत्यय	विभक्ती रूप	सामान्यरूप	शब्दयोगी अव्यय	शब्दयोगी रूप	सामान्यरूप
भाऊ	ला	भावाला	भावा	साठी	भावासाठी	भावा
उंदीर	चा	....	....	मुळे	....	....
शाळा	त	....	....	जवळ	....	....
दगड	ने	....	....	खाली	....	....
घोडा	चा	....	....	वर	....	....

कृती ८ : खालील वाक्यातील उद्‌देश्य व विधेय ओळख व लिही.

	उद्‌देश्य	विधेय
१) अक्षय जिल्हाधिकारी झाला.	....	....
२) पांढरे स्वच्छ दात मुखास शोभा देतात.	....	....

◈◈◈

१४. कवितेची ओळख

कृती १ : खालील चित्रातील मुलगा तूच आहेस असे समजून या आजी-आजोबांशी तू काय संवाद साधशील ते लिही.

तू : ....

आजोबा : ....

तू : ....

आजी : ....

तू : ....

....

आजी/आजोबा : ....

....

....

कृती २ : चित्र पाहून तुला सुचेल तशी कविता दिलेल्या चौकटीत लिहिण्याचा प्रयत्न कर व वर्गात वाचून दाखव.

....

....

....

....

....

....

....

....

कृती ३ : **तुझ्या परिसरातील एखादे लोकगीत तुला म्हणता येईल तसे म्हणून दाखव. लोकगीतांचा संग्रह कर.**

कृती ४ : **खालील शब्दांपासून चारोळी/कविता तयार कर.**

फूल, गोड, फळे, सुंदर, झाड, पान

....

....

....

....

....

कृती ५ : **खाली दिलेल्या वाक्य प्रकारांची प्रत्येकी दोन उदाहरणे लिही.**

वाक्य प्रकार	उदाहरणे
विधानार्थी वाक्य	१) .... २) ....
प्रश्नार्थी वाक्य	१) .... २) ....
उद्‌गारार्थी वाक्य	१) .... २) ....
आज्ञार्थी वाक्य	१) .... २) ....

कृती ६ : **तुझ्या आवडत्या विषयावर मित्र/मैत्रिणींशी करावयाचा संवाद काव्यरूपात वहीत लिहिण्याचा प्रयत्न कर व त्या काव्यरूपी संवादाचे वर्गात सादरीकरण कर.**

◈◈◈

१५. असे जगावे

कृती १ : 'असे जगावे' या कवितेची ध्वनिफीत ऐक व कविता वर्गात म्हण.

कृती २ : आव्हान व अत्तर यांचा काय संबंध असावा असे तुला वाटते?

....

....

....

....

कृती ३ : 'चैन करावी स्वप्नांची' या ओळीतून तुला काय समजले ते लिही.

....

....

....

....

कृती ४ : खालील चित्रातील मुले एकमेकांशी काय बरे बोलत असतील? (कल्पनेने लिही).

....

....

....

....

कृती ५ : 'मरावे परी कीर्ती रूपे उरावे' या वचनाचा कवितेतील कोणत्या ओळीशी संबंध आहे ती काव्यपंक्ती लिही.

....

....

कृती ६ : खालील चित्रातील मुलांची कृती तुला योग्य वाटते का? योग्य नसल्यास तू त्यांना काय सांगशील ते लिही.

....

....

....

....

कृती ७ : कवितेतील कोणत्या ओळी तुला अधिक आवडल्या? का ते लिही.

....

....

....

....

कृती ८ : गुरू ठाकूर यांची कविता तुला आवडली हे त्यांना तू पत्राने कळवत आहेस, अशी कल्पना करून पत्रलेखन कर.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

◈◈◈

१६. कोळीण

कृती १ : १) तुझ्या परिसरात आढळणाऱ्या कोणत्याही दोन पक्ष्यांचे निरीक्षण कर. आंतरजालावरून त्याची माहिती मिळव व खालील तक्त्यात लिही.

१) पक्ष्याचे नाव :	२) पक्ष्याचे नाव : ....
पक्ष्याची माहिती :	पक्ष्याची माहिती : ....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....

२) मारुती चितमपल्ली यांच्या पुस्तकांची नावे लिही. शाळेच्या ग्रंथालयातून त्यांपैकी एखादे पुस्तक मिळवून वाच.

....

....

....

कृती २ : खालील शब्दांचे अर्थ शोधून लिही.

१) ढेकळं : .... २) सोबग : ....

३) सावज : .... ४) बूच : ....

५) शतपाद : .... ६) कलंडली : ....

कृती ३ : ऋतूंची नावे लिही.

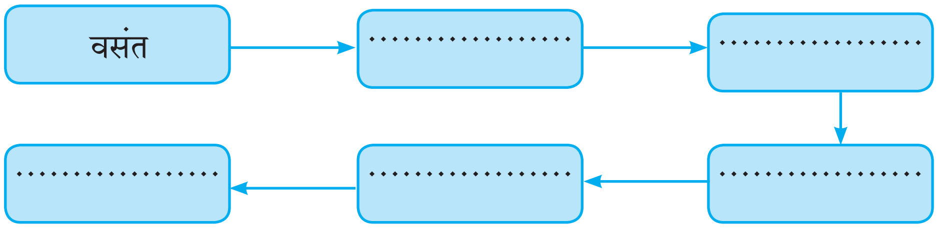

कृती ४ : तुझ्या घरामध्ये किंवा आजूबाजूला आढळणाऱ्या कीटकांची नावे पालकांच्या मदतीने मिळव व लिही.

....

....

कृती ५ : तुझ्या परिसरात बोलल्या जाणाऱ्या विविध बोलीभाषेतील शब्दांची यादी तयार कर व त्या शब्दांसाठीचे शालेय माध्यम भाषेतील (प्रमाणभाषेतील) शब्द वहीत लिही.

कृती ६ : खाली दिलेल्या वाक्यांचा प्रकार ओळखून लिही.

(केवल वाक्य, मिश्र वाक्य, संयुक्त वाक्य)

१) राम सकाळी उठतो व अभ्यास करतो. ....

२) तो रोज सकाळी शाळेत जातो. ....

३) अनिल सकाळी उठला की, व्यायाम करतो. ....

४) संध्या रोज सकाळी विज्ञानाचा अभ्यास करते. ....

५) ज्योती सकाळी अंगणात पाणी टाकते आणि रोज रांगोळी काढते. ....

६) आकाशात ढग जमा झाले की, पावसाला सुरुवात होते. ....

१७. थेंब आज हा पाण्याचा

कृती १ : खालील योग्य पर्यायाला गोल कर.

१) अ) पाण्याच्या थेंबाला काय म्हटले आहे?

१) सरी २) मोती ३) पाणी

ब) पाण्याचे मोल कोण जाणतो असे कवीला वाटते?

१) निसर्ग २) माणूस ३) प्राणी

क) कवीने कशाचा संचय करण्यास सांगितले आहे?

१) सोने २) पाणी ३) नाणी

ड) ही कविता पुढीलपैकी कोणत्या घटकाचे महत्त्व सांगते?

१) निसर्गाचे २) पाण्याचे ३) माणसाचे

२) दुष्काळाचे दुष्परिणाम लिही.

....

....

....

कृती २ : १) स्वच्छतेविषयी परिसरात लिहिलेल्या संदेशांचे संकलन करून त्याचे फलक तयार कर.

....

....

....

....

२) कवितेतील 'चा' प्रत्यय लागून आलेले शब्द शोध व लिही.

....

....

....

....

कृती ३ : पुढील प्रसंगी तू काय करशील ते लिही.

१) शाळेतील पाण्याच्या टाकीचा नळ सतत चालू असेल तर...

....

....

२) तुमचे मित्र/मैत्रीण शाळा सुटल्यानंतर वॉटरबॅगमधील पाणी फेकून देत असतील तर...

....

....

३) तुमच्या घरात पाण्याच्या योग्य वापर केला जातो का? कसा ते लिही. (एक उदाहरण लिही)

....

....

कृती ४ : 'जलसंवर्धन' या विषयावर घोषवाक्य तयार कर.

....

....

....

....

कृती ५ : पावसावर चारोळी तयार कर किंवा पावसावरील कविता शोधून त्याचे वर्गात वाचन कर.

....

....

....

....

१८. वदनी कवळ घेता...

कृती १ : अशा वेळी तू काय करशील ते लिही.

१) तुझ्या मित्र/मैत्रिणीने ताटात अन्न शिल्लक ठेवले तर –

....

....

२) तुझी आई शिल्लक राहिलेले अन्न फेकून देत असेल तर –

....

....

३) लग्नात लोक पत्रावळीवर अन्न शिल्लक ठेवत असतील तर –

....

....

४) तुमच्या घरातील व्यक्ती जेवताना टी. व्ही. पाहात असेल तर –

....

....

कृती २ : खालील कृती शिक्षकांच्या मदतीने पूर्ण कर.

महाराष्ट्रातील कुपोषणाचे प्रमाण जास्त असणारे जिल्हे → ....

महाराष्ट्रातील कुपोषणाचे प्रमाण जास्त असणारे जिल्हे → ....

कृती ३ : १) खालील ओळींचा अर्थ तुझ्या शब्दांत लिही.

वदनी कवळ घेता नाम घ्या श्रीहरीचे। सहज हवन होते नाम घेता फुकाचे।
जीवन करि जिवित्वा अन्न हे पूर्णब्रह्म। उदरभरण नोहे जाणिजे यज्ञकर्म।।

....

....

....

....

२) फास्ट-फूडविषयी तुझे काय मत आहे ते लिही.

....

....

....

....

कृती ४ : खालील कृती सोडव.

१) तुमच्याकडे नवीन वर्षाचे स्वागत कसे केले जाते ते लिही.

....

....

....

....

२) येणाऱ्या तुझ्या वाढदिवसाच्या दिवशी तू कोणता संकल्प करणार आहेस ते लिही.

....

....

....

....

कृती ५ : शाळेच्या स्नेहसंमेलनानिमित्ताने आयोजित भोजन समारंभात अन्न वाया जाऊ नये म्हणून तू काय करशील ते वर्गात सांग.

१९. धोंडा

कृती १ : खालील ओघतक्ता पूर्ण कर.

सकाळी उठून राजूने टेबलाचा संपूर्ण ड्रॉवर उघडला.
↓
....
↓
....
↓
....
↓
....
↓
तो धोंडा उचलताच पूर्वीपेक्षा जडही जाणवला.

कृती २ : १) तुला माहीत असलेल्या एखाद्या विज्ञान कथाकाराची सविस्तर माहिती लिही.

....

....

....

....

२) तुला आवडलेल्या विज्ञानकथेचे नाव लिही. ती का आवडली ते लिही.

....

....

....

....

कृती ३ : खालील चित्राचे वर्णन लिही.

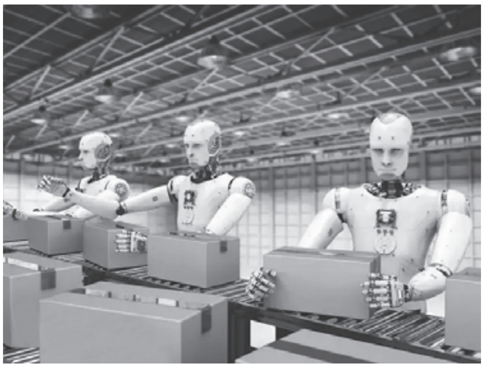

....

....

....

....

....

....

....

कृती ४ : शिक्षकांच्या मदतीने डॉ. सुनील विभूते यांच्या विज्ञान कथा आंतरजालवर शोध आणि ऐक.

कृती ५ : खाली दिलेल्या वाक्प्रचारांचा योग्य अर्थ शोधून लिही.

वाक्प्रचार	अर्थ	योग्य अर्थ
१) चकित होणे	१) आनंदित होणे २) आश्चर्य वाटणे ३) दु:ख होणे	....
२) भंडावून सोडणे	१) भांडी वाजविणे २) भांडण सोडविणे ३) हैराण करणे	....
३) लुप्त होणे	१) गायब होणे २) घाबरणे ३) लोभ सुटणे	....

◈◈◈

२०. विचारधन

कृती १ : १) शिक्षक किंवा पालकांशी चर्चा करून ‘भारतरत्न’ पुरस्कार मिळालेल्या मराठी/महाराष्ट्रातील व्यक्तींची नावे लिही.

....

....

....

२) महाराष्ट्रातील विद्यापीठांची नावे लिही.

....

....

....

....

कृती २ : १) महर्षी धोंडो केशव कर्वे यांनी स्त्रियांविषयी केलेले कार्य तुझ्या शब्दांत लिही.

....

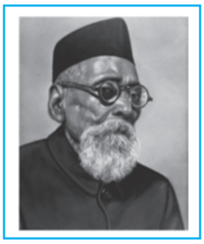

....

....

....

२) ना. गोपाळ कृष्ण गोखले यांनी स्थापन केलेल्या संस्थेचे नाव सांगून त्या संस्थेचे कार्य लिही.

....

....

....

....

३) देशावर प्रेम करायचे म्हणजे काय करायचे? असे तुला वाटते ते लिही.

....

....

....

कृती ३ : शाळेत महात्मा गांधी जयंती कार्यक्रमानिमित्त खालील मुद्द्यांच्या आधारे भाषण तयार कर.

गांधीजींचे पूर्ण नाव : ....

त्यांचा जन्म व मृत्यू दिनांक : ....

त्यांचे शिक्षण : ....

त्यांचे कार्य : ....

....

....

....

....

....

कृती ४ : इतिहासातील महत्त्वाच्या व्यक्तींचे गाजलेले उद्‌गार शोधून लिही.

उदा. लोकमान्य टिळक : 'स्वराज्य हा माझा जन्मसिद्‌ध हक्क आहे'.

१) ....

२) ....

३) ....

४) ....

५) ....

कृती ५ : खालील वाक्यातील वाक्प्रचार ओळखून त्यापासून नवीन वाक्य तयार कर.

अ) एकाएकी आकाशातील चांदणे लुप्त झाले.

....

ब) अचानक माझ्यासमोर आलेला साप पाहून मी गांगरून गेलो.

....

क) कोविड-१९ चा आजच्या घडीला नायनाट करणे महत्त्वाचे आहे.

....

ड) माझे मन पुस्तक वाचण्यात रमते.

....

कृती ६ : तुमच्या परिसरातील समाजसेवकाच्या मुलाखतीसाठी प्रश्न तयार कर.

....

....

....

....

....

....

....

....

२१. संतवाणी

कृती १ : 'संतवाणी' या पद्यरचनेचा साहित्यप्रकार लिही.

कृती २ : खाली दिलेल्या अभंगाच्या ओळींचा तुला समजलेला अर्थ लिही.

साधुसंत थोर पातकांचा भार। मुखीं तो उच्चार नामामृत ।।
आनंदाचा काला गोपाळकाला केला। हृदयीं बिंबला नरहरी ।।

....

....

....

....

....

....

....

....

कृती ३ : वारकरी संप्रदायातील स्त्री व पुरुष संतांची नावे लिही.

	स्त्री संत	पुरुष संत
१)	....	....
२)	....	....
३)	....	....
४)	....	....
५)	....	....

कृती ४ : तू ऐकलेली किंवा वाचलेली एखाद्या संताची माहिती तुझ्या शब्दांत लिही.

....

....

....

....

....

....

कृती ५ : तुझ्या आई/आजीशी संवाद साधून त्यांच्या माहेराशी निगडित आठवणी ऐक व आपल्या मित्र/मैत्रिणीला सांग.

कृती ६ : खाली दिलेल्या प्रत्येक शब्दापासून एक स्वतंत्र वाक्य तयार कर व लिही.

चिंता, व्यथा, गजर, वारकरी, तळमळ

....

....

....

....

....

....

◈◈◈

श्रेयनामावली

शिकू आनंदे मराठी : विद्यार्थी कृतिपुस्तिका : इयत्ता सातवी

विकसन, लेखन व समीक्षण

अ.क्र.	तज्ज्ञ सदस्यांचे नाव	पद	कार्यालय
१.	अरुण विठ्ठल कांबळे बनपुरीकर	मुख्याध्यापक	वि. शा. पाटील प्राथमिक शाळा बुधगाव, ता. मिरज, जि. सांगली.
२.	डॉ. नंदा विठ्ठल भोर	सहशिक्षक	भैरवनाथ विद्यालय, दोंदे, ता. खेड, जि. पुणे.
३.	अतुल रमेशराव पडोळे	सहशिक्षक	जनता गर्ल्स हायस्कूल, शेंदुरजनघाट, ता. वरुड, जि. अमरावती.
४.	योगेंद्र नाटूसिंग गिरासे	सहशिक्षक	पां. बा. मा. म्युनिसिपल हायस्कूल व कनिष्ठ महाविद्यालय, शिरपूर, जि. धुळे.
५.	पूर्वा प्रवीण देवेकर	सहशिक्षक	श्री. वसंतराव चौगुले इंग्लिश मीडियम स्कूल, जि. कोल्हापूर.
६.	राजेंद्र जगन्नाथ सोनवणे	सहशिक्षक	आदर्श माध्यमिक विद्यालय कळमसरे, ता. शिरपूर, जि. धुळे.
७.	अभिमन्यू मधुकरराव कदम-पाटील	सहशिक्षक	पार्वती कन्या प्रशाला, जळकोट, ता. तुळजापूर, जि. उस्मानाबाद (धाराशिव).
८.	सलील वाघमारे	अधीक्षक	समता विभाग, राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे.